

Josep Maria
Jubany

L'acció social a l'Església catòlica

Recepció: 13-06-2018 / Acceptació: 30-07-2018

Resum

En aquest article es descriu quina és l'acció social de l'Església catòlica. Després d'una breu presentació de l'Església catòlica, es presenten els fonaments teològics d'aquesta acció social, la Doctrina social de l'Església i com ha de ser l'acció social. Es mencionen alguns documents del magisteri, que concreten com portar a terme aquesta acció social en els nostres dies, especialment a casa nostra, i acaba amb una breu descripció dels actors d'aquesta acció social.

Paraules clau

Església catòlica, Doctrina social de l'Església, Acció social, Entitats socials d'església

La acción social en la Iglesia católica

En este artículo se describe cuál es la acción social de la Iglesia católica. Tras una breve presentación de la Iglesia católica, se presentan los fundamentos teológicos de esta acción social, la Doctrina social de la Iglesia y cómo debe ser la acción social. Se mencionan algunos documentos del magisterio, que concretan cómo llevar a cabo esta acción social en nuestros días, especialmente en nuestro país, y termina con una breve descripción de los actores de esta acción social.

Palabras clave

Iglesia católica, Doctrina social de la Iglesia, Acción social, Entidades sociales de iglesia

Social Action in the Catholic Church

This article describes the social action of the Catholic Church. After a brief introduction to the Catholic Church, it goes on to present the theological foundations of this social action, the social doctrine of the Church and an outline of how social action should be conceived and conducted. The article cites a number of documents issued by the magisterium that specify how social action is to be carried out in this day and age, with special reference to Spain, and concludes with a brief description of the actors involved in this social action.

Keywords

Catholic Church, Social doctrine of the Church, Social action, Church social entities

Com citar aquest article:

Jubany, Josep Maria (2018).
L'acció social a l'Església catòlica.
Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa, 69, 129-148

ISSN 2339-6954

▲ L'Església Catòlica, la confessió majoritària al nostre país

Catalunya és una societat multicultural, també pel que fa a les confessions religioses. Aquests darrers decennis, a causa de la migració, conviuen a casa nostra persones que professen diferents credos. També és una societat molt secularitzada, malgrat que molts catalans es confessen creients, la majoria no participen dels actes culturals propis de la seva fe ni tampoc la religió no té cap influència important en la forma d'orientar la seva vida. Malgrat tot, encara avui la confessió majoritària en el nostre país és la de l'Església Catòlica.

L'Església Catòlica pertany a una de les confessions cristianes, això és, les que reconeixen com al seu fundador Jesús de Nazaret, personatge que va viure fa dos mil anys a Israel, els seguidors del qual confessen Déu encarnat, que mor a la Creu, que ha ressuscitat i viu en la plenitud de Déu. El centre de la fe cristiana, i per tant de la fe Catòlica, és el Déu Trinitari, creador, salvador i que viu enmig nostre per mitjà del seu esperit. Un Déu que és Pare, Fill i Esperit Sant.

Les esglésies cristianes reconeixen que tenen les seves arrels en la tradició de la religió del Déu de la religió jueva, el Déu únic, que es va manifestar a Israel per mitja dels grans personatges, Abraham, Moisès, profetes, i també per mitjà de la seva història. Per als cristians, Jesucrist porta a la seva plenitud aquesta manifestació de Déu. Per aquest motiu el llibre de referència per als cristians és la Bíblia, que té dues parts: L'Antic Testament, on trobem els escrits des de l'inici de la Creació fins a Jesucrist, i el Nou Testament, format pels evangelis on, en forma catequètica, s'explica la vida, mort i resurrecció de Jesús, i altres escrits que fan referència a l'inici de l'Església i textos escrits durant el primer segle de la nostra era.

El Concili Vaticà II, un dels esdeveniments més importants de l'Església Catòlica del segle xx, descriu l'Església Catòlica com a "sagrament" (LG n 8). La paraula *sagrament* significa signe i instrument actualitzador de la memòria i de la presència de Jesucrist avui al món.

La naturalesa íntima de l'Església s'expressa amb una triple tasca: anunci de la Paraula de Déu, celebració dels sagraments i servei de la caritat. L'Església Catòlica està establerta i organitzada en aquest món com una societat, presidida pel successor de Pere, que rep el nom de Papa (un dels primers seguidors de Jesús, anomenats Apòstols. Pere, segons els evangelis, fou la persona a qui Jesús digué que era pedra, i que sobre aquesta pedra edificaria la seva Església) i pels bisbes en comunió amb ell. El Papa ho és per a ésser el bisbe de la diòcesi de Roma.

L'Església Catòlica s'organitza per bisbats. Cada bisbat, que rep també el nom de diòcesi, és una part del poble al davant del qual hi ha un bisbe.

El bisbe regeix la diòcesi en cooperació amb els preveres, també anomenats sacerdots. Els bisbes d'un mateix país es reuneixen en assemblea, les anomenades conferències episcopals. Si bé cada bisbe és autònom dins el seu bisbat, en les conferències episcopals es donen orientacions i es fan declaracions conjuntes sobre qüestions que afecten els bisbats que la formen i s'estableixen col·laboracions. A nivell de bisbats, l'Església Catòlica és present en el territori per mitjà de les parròquies. Una parròquia és una determinada comunitat de fidels, que és regida per un prevere, que rep el nom de rector. Les parròquies són la forma més visible de l'Església Catòlica en els diferents barris de les ciutats i pobles.

El magisteri de l'Església Catòlica en referència a la seva acció social

En el Nou Testament

Des del seus inicis, l'Església, fidel al missatge del seu fundador, ha tingut com una de les seves principals missions l'atenció als més necessitats. Així, llegim en el llibre dels *Actes dels Apòstols* que els primers cristians eren solidaris amb els pobres: "Ningú d'entre ells no vivia en la indigència, perquè tots els qui eren propietaris de terres o de cases les venien, portaven el producte de la venda i el dipositaven als peus dels apòstols. Després era distribuït segons les necessitats de cadascú". (Ac 4, 34-35). Aquí, el narrador, Sant Lluç, ens descriu una situació idealitzada, però vol que aquesta comunió de béns sigui el model al qual han d'arribar tots aquells que professen la seva fe en Jesús de Nazaret. Hi podem notar algunes de les característiques que són necessàries en la comunitat cristiana: a) comunicació de béns, b) austeritat, c) atenció a les necessitats de cada persona.

Hi ha, encara, altres trets característics dels primers cristians, com ara una profunda sospita davant de la riquesa (1 Tm 6, 17). I també el fet que el treball es considera un valor necessari. Sant Pau es posa com a model, no vol ser una càrrega per a les comunitats cristianes (cf., 1 Te 2, 9). També es recorda la necessitat de treballar, i no ésser cap paràsit que visqui a les espalles d'altres (1 Te 4, 11-12).

Aquesta forma de vida dels primers cristians no fa més que concretar el que Jesús ens havia dit a l'Evangelí. Ell, que s'identifica amb tots els que passen necessitat, fa un discurs memorable en el capítol 25 de l'Evangelí de Mateu, on ens diu: "De veritat us ho dic: tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, m'ho fèieu a mi".

Altres trets dels primers cristians: una profunda sospita davant de la riquesa i el fet que el treball es considera un valor necessari

El tema dels pobres, dels humils, ocupa a l'Evangeli un lloc essencial. Al final de la vida serem jutjats amb la llei de l'amor i la misericòrdia. Lluc, al capítol 16, ens transmet la paràbola del ric i del pobre Llàtzer. En aquesta narració hi trobem elements importants que ens instrueixen sobre com ens hem de comportar els cristians envers els pobres. Examinem la paràbola:

“Hi havia un home ric que portava vestits de porpra i de lli i celebrava cada dia festes esplèndides. Un pobre que es deia Llàtzer s'estava ajagut vora el seu portal amb tot el cos nafrat, desitjant de satisfer la fam amb les engrunes que queien de la taula del ric; fins i tot venien els gossos a llepar-li les nafres. El pobre va morir, i els àngels el portaren al costat d'Abraham. El ric també morí i el van sepultar. Arribat al reialme de la mort, enmig de turments, alçà els ulls i veié de lluny Abraham, amb Llàtzer al seu costat. Llavors va exclamar: Abraham, pare meu, tingues pietat de mi i envia Llàtzer que mulli amb aigua la punta del seu dit i em refresqui la llengua, perquè sofreixo terriblement enmig d'aquestes flames. Abraham li respongué: Fill, recorda't que en vida et van tocar béns de tota mena, mentre que Llàtzer només va rebre mals. Ara, doncs, ell troba aquí consol i tu, en canvi, sofriments. A més, entre nosaltres i vosaltres hi ha oberta una fossa tan immensa, que ningú, per més que vulgui, no pot travessar d'aquí on som cap a vosaltres, ni d'on sou vosaltres cap aquí. El ric va insistir: Llavors, pare, t'ho prego: envia'l a casa del meu pare, on tinc encara cinc germans. Que Llàtzer els adverteixi, perquè no acabin també ells en aquest lloc de turments. Abraham li respongué: Ja tenen Moisès i els Profetes: que els escoltin. El ric insistí encara: No, pare meu, Abraham, no els escoltaran. Però si un mort va a trobar-los, sí que es convertiran. Abraham li digué: Si no escolten Moisès i els Profetes, tampoc no els convencerà cap mort que ressusciti.” (Lc 16, 19-31)

En la narració se'ns parla d'un abisme. És l'abisme que el ric havia construït entre ell i Llàtzer: a la terra no es pot passar del món dels pobres al món dels rics, són dos mons que no es comuniquen. Un altre aspecte interessant d'aquesta paràbola és que el ric no té nom (encara que la tradició li ha donat el nom d'Epuló). Per a la mentalitat jueva, el nom significa la identitat, el ric posseeix riquesa, banquetreja, però al capdavant als ulls de Déu és “un ningú”. Hi ha un contrast. Al pobre sempre se l'anomenarà pel seu nom, Llàtzer (que significa: Déu ajudarà). A la inversa del que succeeix normalment, que desconexem el nom dels pobres i reverenciem i anem darrere els noms dels rics.

El ric no és acusat per no ajudar Llàtzer en les seves necessitats, sinó perquè estava centrat en la seva persona. L'única preocupació era el seu propi gaudi, menjar i vestir bé, tancat en si mateix ni s'adona que a la seva porta hi ha un pobre. Jesús denuncià d'aquesta manera el que sovint passa, també, en els nostres dies: els pobres són invisibles.

El diàleg final del ric amb Abraham és molt revelador, només des de la caritat es podrà reconèixer Déu, encara que un mort ressusciti, si només pensem en el nostre propi benestar i no tenim entranyes de misericòrdia, serem incapços de viure en comunió amb Déu.

Els Pares de l'Església

S'anomenen Pares de l'Església els escriptors dels primers segles del cristianisme que reuneixen quatre característiques: ortodòxia de doctrina, santedat de vida, aprovació eclesiàstica i antiguitat.

Escriuen en una època molt agitada. L'Església ha sortit de les persecucions i gaudeix d'una gran consideració. És també el moment en què els bàrbars comencen les invasions, hi ha un veritable caos. Els bisbes són els veritables gestors de la societat, s'encarreguen de negociar amb els bàrbars, de distribuir diner i almoines, de protegir el pobre davant els poderosos. En aquests temps hi ha injustícies socials. L'economia és destacada. Una societat fonamentada en l'esclavatge, on existeixen moltes desigualtats socials. Els Pares, la seva majoria bisbes, no pretenen oferir tractats d'economia. El seus escrits són pastorals. Volent il·luminar amb la Paraula de Déu els problemes greus que hi ha en les seves comunitats. Desitgen convèncer els seus fidels de la necessitat d'una conversió, i que tinguin aptituds diferents a les que són normals en aquella època.

Hi ha alguns temes que són coincidents:

- No som amos, sinó administradors dels béns de la terra.
- La fe no es pot separar de la caritat envers els més pobres.
- L'Església ha de tenir una predilecció amb els pobres.
- Una manera d'estimar els rics és advertir-los del perill de les riqueses.
- Tots els homes són en essència iguals.
- Estimar el pobre significa alliberar-lo de la situació en què es troba.
- Hi ha situacions d'injustícia que són contràries al pla de Déu.
- La comunicació de béns és una exigència de la justícia.

Com a exemple, citem un text de Sant Basili (s. iv):

“Aquell que despulla un home dels seus vestits rep el nom de bandoler. I aquell que no vesteix la nuesa de l'esparracat, quan podria fer-ho, ¿mereix un nom diferent? El pa que guardes pertany a l'afamat. A l'home nu, el mantell tancat als teus cofres. Al descalç, el calçat que es podreix a casa teva. Al miseriós, el diner que tens guardat.”

El testimoni i ensenyament del Bisbe de Roma, el Papa Francesc

Durant els vint-i-un segles d'existència de l'Església, tant a l'Església Catòlica com a les esglésies sorgides en la Reforma del segle XVI, no hi han faltat persones que amb els seus escrits, ensenyaments i sobretot amb el seu testimoni de vida han anat recordant que no es pot ser fidel al missatge de Jesús si ens oblidem dels pobres. Sovint s'ha fet des de la beneficència; això és, ajudant el desvalgut però sense denunciar i treballar per canviar les causes que feien possible l'existència de grans sectors de marginació. No és objecte d'aquest article fer un estudi històric de l'Església Catòlica i la caritat. Tan sols volem anotar que l'acció benefactora ha anat evolucionat al llarg del temps cap a una acció orientada a la recerca de la justícia social, el qüestionament del model de societat i de la desigualtat i la centralitat de la persona com a destinatària de l'acció. També convé destacar que mai no ha faltat en el si de les comunitats cristianes una plèiade d'homes i dones que, amb lucidesa, han denunciant les estructures que "fabricaven" exclusió o misèria. Persones que, com les qualifica González Faus (2011), són els Vicaris de Crist. Persones com Francesc d'Assís, Sant Vicenç Paül, Bartolomé de Las Casas, per citar-ne només alguns.

En l'actualitat, qui presideix la comunió en l'Església Catòlica com a Bisbe de Roma és el Papa Francesc. Una de les principals preocupacions de l'actual Papa és que l'Església Catòlica sigui un referent en la seva acció solidària envers els més petits, per a ell és indestruïble la lluita per l'eradicació de la pobresa i les injustícies i el fet d'ésser membre de l'Església Catòlica. En el seu escrit programàtic, *Evangelii Gaudium* (EG¹), escriu:

“Jesús, l'evangelitzador per excel·lència, l'Evangelí en persona, s'identifica especialment amb els més petits (cf. Mt 25, 40). Això ens recorda que tots els cristians som cridats a cuidar els més fràgils de la terra. Però en el vigent model 'exitós' i 'privatista' no sembla tenir sentit invertir perquè els lents, els febles o els menys dotats puguin obrir-se camí a la vida.” (EG, 209)

A continuació, el Papa Francesc evoca una sèrie de persones i de grups que viuen en la feblesa i requereixen la proximitat misericordiosa d'una Església que vol ser Mare de tots. Tot evocant el text de Mt 25 que hem citat abans, s'expressa que en la fragilitat es manifesta el Crist sofrent. Així, fa referència als sensesostre, als toxicòmans, als refugiats, als pobles indígenes, als ancians, als migrants. Anomena també les persones que són objecte de diversos tipus d'exploatació per part de les màfies, en una fàbrica clandestina, en la xarxa de prostitució, en la mendicitat organitzada, en el treball irregular. Es refereix sobretot a les dones que sofreixen situacions de maltractament i de violència, que sovint tenen menys possibilitats de defensar el seus drets. També als infants que han de néixer, els més indefensos de tots.

El lema del seu pontificat, expressat tres dies després de la seva elecció és: “una Església pobra per als pobres”.

Per al bisbe de Roma, la sol·licitud envers els més pobres mai pot ser entesa ni com a beneficència, ni com a paternalisme. Són ells, els més desfavorits, els qui ens han de mostrar el rostre del Crist pobre. I exhorta que ens deixem evangelitzar per ells, això és, són ells els qui poden ensenyar el veritable rostre de Crist. Aquest potent missatge del Papa Francesc té uns antecedents. El Papa Francesc no fa res més que recollir la rica herència del Magisteri eclesial i actualitzar-la. El Magisteri eclesial és el que es coneix com a Doctrina Social de l'Església (DSE).

La Doctrina Social de l'Església

El terme *Doctrina Social de l'Església* (DSE) va ser creat per Pius XII. Joan XXIII popularitza l'expressió i la utilitza de forma reiterada en l'encíclica *Mater et Magistra* (MM). El Concili Vaticà II prefereix una altra denominació i s'hi refereix com “uns principis de justícia i equitat postulats per la recta raó” (GS 63). En el pontificat de Pau VI, es prefereix la denominació d'*Ensenyament Social de l'Església*. El motiu era evitar que l'expressió *Doctrina* evoqués la idea d'un cos tancat i no com una doctrina que ha d'anar evolucionant, segons les circumstàncies canviats de la història. Joan Pau II torna a introduir l'expressió, però advertint que la DSE, lluny de constituir un sistema tancat, queda obert permanentment a les qüestions noves que no cessen de presentar-se (*Instrucció, llibertat cristiana i alliberament*, 1986, n 72).

Què és la Doctrina Social de l'Església

“DSE és el conjunt d'orientacions doctrinals i criteris d'acció que tenen la seva font en la Sagrada Escripura, en l'ensenyament dels Pares de l'Església, en els grans teòlegs de l'Església i en el magisteri, especialment la dels darrers papes.” (Conferència de Puebla)

El Compendi de la Doctrina Social de l'Església (CDS) la descriu com “l'ensenyament social que és fruit de la sàvia reflexió del magisteri i l'expressió del compromís constant de l'Església en la fidelitat i la gràcia de la salvació de Crist i en la sol·licitud amorosa per la sort de la humanitat.” (n 8)

Principals temes de la DSE

La DSE troba tant en l'experiència de fe del Poble de Déu, com en l'Evangelí de Jesús i en la tradició de l'Església uns principis permanents, no contingents, que s'han consolidat com a fonamentals en el pensament social cristià.

Aquests principis i valors no han estat formulats per la jerarquia de l'Església en un sol document i en un moment determinat, sinó que apareixen amb estabilitat al llarg de la història com a veritats lluminoses en afrontar situacions injustes de cada dia i de cada poble.

Segons el document "Orientacions per a l'estudi i ensenyament de la Doctrina Social de l'Església en la formació dels preveres" de la Congregació per a l'educació catòlica (1992), els principals temes que ara desenvoluparem són:

1. La persona humana com a fonament i horitzó creada a imatge de Déu. Els drets humans com a expressió social de la dignitat humana.
2. La relació persona-societat: la comunitat humana.
3. El bé comú. Fonament de l'ordre sociopolític.
4. La solidaritat i la subsidiarietat, reguladores de la vida social.
5. La concepció de la societat. La primacia de les persones per sobre de les estructures.
6. La participació social.
7. El destí universal dels béns.

1. *La persona humana com a fonament i horitzó creat a imatge de Déu. Els drets humans com expressió social de la dignitat humana.*

"La dignitat de la persona es fonamenta en el fet que és creada a imatge i semblança de Déu i elevada a un fi sobrenatural que transcendeix la vida terrenal. L'home, doncs, com a ésser intel·ligent i lliure, subjecte de drets i deures, és el primer principi, i és el cor i l'ànima de l'ensenyament social de l'Església." (*Orientacions* n 31)

Els drets humans com a expressió social de la dignitat humana

Els drets humans com a expressió social de la dignitat humana: "els drets humans deriven per lògica intrínseca de la mateixa dignitat de la persona humana. L'Església ha pres consciència de la urgència de tutelar i defensar aquests drets, i considera aquesta tasca com a part de la seva missió salvífica, seguint l'exemple de Jesús, que es mostrà sempre atent a les necessitats dels homes, dels més pobres." (*Orientacions* n 32)

Aquests són alguns dels drets humans més importants en la DSE: a) el dret a la vida, b) el dret a la llibertat religiosa, c) el dret a la participació en la vida social, d) el dret a la participació econòmica amb el dret a la iniciativa econòmica, e) el dret dels pobles de sortir de la misèria. Un elenc d'aquests drets més detallats es pot trobar a la carta encíclica del Papa Joan XXIII (1963), *Pacem in Terris* (PT), del n 11 al 27.

2. *La relació persona-societat: la comunitat humana.*

"La persona humana és un ésser social per natura, per la seva indigència innata i per la seva connatural tendència a comunicar amb els altres. Aquesta sociabilitat humana és el fonament de tota forma de societat i de les exigències ètiques que hi ha inscrites. L'home no pot bastir-se ell mateix per assolir el seu ple desenvolupament, sinó que té necessitat dels altres i de la societat." (*Orientacions* n 34)

“L'Església insisteix en la natura intrínsecament social dels éssers humans. Hom observa, però, que ací la realitat *social* no coincideix amb la *col·lectiva*, per a la qual la persona és un mer producte. La força i el dinamisme d'aquesta condició social de la persona es desenvolupa plenament en la societat, que veu així créixer les relacions de convivència tant a nivell nacional com internacional.” (*Orientacions* n 35).

3. *El bé comú. Fonament de l'ordre sociopolític.*

L'encíclica de Joan XXIII *Mater et Magistra* (MM) i la Constitució Pastoral Sobre l'Església al Món Modern del Concili Vaticà II, *Gaudium et Spes* (GS), defineixen el bé comú com: “el conjunt d'aquelles condicions de la vida social que permeten tant als grups com a cada individu assolir amb més plenitud i facilitat la pròpia perfecció” (GS n 26). El bé comú és superior a l'interès privat i inseparable del bé de la persona humana i compromet els poders públics a reconèixer, respectar, acomodar, tutelar i promoure els drets humans i a fer més senzill el compliment de les respectives obligacions (*Orientacions* n 37).

Àmbits del bé comú: obliga a tots els ciutadans (PT 35), obliga els governants (PP 54). Ha de ser el criteri regulador per a la justa remuneració salarial (MM 71), per a la retribució del treball i els beneficis de l'empresa (MM 78-80).

4. *La solidaritat i la subsidiarietat, reguladores de la vida social.*

“La solidaritat i la subsidiarietat són els altres principis importants que regulen la vida social. Segons el principi de la solidaritat cada persona com a membre de la societat està indissolublement lligada al destí de la societat mateixa i, en virtut de l'Evangelí, al destí de la salvació de tots els homes... Les exigències ètiques de la solidaritat reclamen que tots els homes, els grups i les comunitats locals, les associacions i les organitzacions, les nacions i els continents, participin de la gestió de totes les activitats de la vida econòmica, política i cultural, bo i superant tota concepció purament individualista. Com un complement de la solidaritat, cal considerar la subsidiarietat, que protegeix la persona humana, les comunitats locals i els ‘cossos intermedis’ del perill de perdre llur legítima autonomia. L'Església està atenta a l'aplicació d'aquest principi a causa de la dignitat mateixa de la persona, del respecte d'allò que de més humà hi ha en l'organització de la vida social i de la salvaguarda dels drets dels pobles en les relacions entre societats particulars i societat universal” (*Orientacions* n 38).

Cada persona com a membre de la societat està indissolublement lligada al destí de la societat mateixa

5. *La concepció de la societat. La primacia de les persones per sobre de les estructures.*

La societat ha d'estar fonamentada, d'una banda, en el dinamisme interior dels seus membres (dinamisme que té el seu origen en la intel·ligència i en la voluntat lliure de les persones que cerquen solidàriament el bé comú) i, d'una altra banda, en l'estructura i l'organització de la societat,

constituïda no sols per cada persona lliure, sinó també per societats intermèdies que s'integren en unitats superiors, a partir de la família, per arribar a través de les comunitats locals, de les associacions professionals de les regions i dels estats nacionals, als organismes supranacionals i a la societat universal de tots els pobles i nacions (*Orientacions* n 38).

6. *La participació social.*

La carta apostòlica del Papa Pau VI *Octogesima adveniens* (OA, 46) diu, amb cites de *Quadragesimo anno* (QA), MM i GS, que el poder polític “dins els límits de la seva competència” no treu, ni als individus ni als cossos intermedis, “el camp d’activitats i responsabilitats que els són pròpies; els indueix a cooperar en la realització del bé comú. Això és una exigència fonamental de la naturalesa de l’home, un exercici concret de llibertat, un camí per al seu desenvolupament, especialment en la vida econòmica, particularment en l’empresa, encara que avui dia el camp és més ampli i s’estén al camp social i polític. És aquí on deu ser instituïda i intensificada la participació raonable en les responsabilitats i opcions”.

La participació “assegura la realització de les exigències ètiques de la justícia social, atès que tots els membres i sectors de la societat són agents en el desenvolupament de la vida socioeconòmica, política i cultural, exercint la seva participació de manera justa, proporcionada i responsable. La participació també és eficaç com a camí segur per aconseguir una nova convivència humana” (*Catecisme Església Catòlica*, 1993, n 1913-1917).

7. *El destí universal dels béns.*

L’origen de tots els béns és l’acte creador de Déu. L’home s’apropia d’una part de la terra amb el seu treball, però té l’obligació de no impedir que altres homes obtinguin, també, la seva part en el do de Déu, més encara, han de cooperar entre ells per dominar junts tota la terra.

Al llarg de la història trobem sempre aquestes dues realitats: treball i terra. En el nostre temps és cada vegada més important el paper del treball humà. Existeixen, avui, altres formes de propietat: la propietat del coneixement, de la tècnica i del saber.

Acció social de l’Església

La DSE ha de portar a l’acció els trets més importants que ha de tenir l’acció social de l’Església. Amb el títol genèric d’acció social de l’Església, entenem tota la tasca que fan les comunitats cristianes a favor dels més desfavorits i dels més pobres, a la llum de l’Evangeli. És un camp molt ampli que inclou totes les accions que es realitzen en el món dels pobres, dels marginats, dels presos, dels immigrants, de les persones que són explotades

sexualment, dels qui viuen en condicions injustes en el món del treball, els malalts, etc. L'acció social de l'Església és la manifestació irrenunciable de la seva pròpia essència.

Sovint s'ha dit que l'Església realitza moltes de les activitats socials com si fossin una tasca de suplència i que en una societat més justa, ja no caldrien. No hi ha ordre estatal, per just que sigui, que faci superflu el servei de l'amor. Com ens recorda Benet XVI, en l'encíclica *Déu és amor* n 25 (DCE):

“Per a l'Església, la caritat no és una espècie d'activitat d'assistència social que també es podria deixar a uns altres, sinó que pertany a la seva naturalesa i és manifestació irrenunciable de la seva pròpia essència.”

L'acció social de l'Església s'adreça a tothom

L'Església és la família de Déu en el món. En aquesta família ningú ha de patir perquè li manqui allò necessari però, al mateix temps, la caritat no coneix fronteres. L'acció social de l'Església té com a un dels seus fonaments l'amor del Crist que ens empeny. El criteri de comportament ha de ser la paràbola del bon samarità. Els creients en Jesucrist han d'atendre qualsevol que es trobi en el marge, desvalgut i ferit, independentment de quin sigui el seu origen, credo, condició social o moralitat.

L'acció social de l'Església cerca restablir la dignitat de la persona

Un dels objectius de la caritat és restablir la dignitat de la persona. Dignitat que ha quedat minvada per moltes causes: per manca de recursos, per malaltia, per no tenir accés a l'educació o a la sanitat, per ser víctima de tot tipus de violència o d'explotació sexual, etc. Per aquest motiu, l'acció social de l'Església no s'acaba en facilitar, sinó que ha de sensibilitzar la societat, ha de denunciar a la comunitat cristiana i a la societat les estructures i els ordenaments que fan possible la degradació de persones i col·lectius. Amb aquesta finalitat, l'Església ha de fer sentir la seva veu, bé sigui en pronunciaments públics, bé en les homilies, bé difonent i ensenyant la seva doctrina social, bé participant juntament amb altres entitats civils, culturals, sindicals, de moviments populars, etc.

Un dels objectius de la caritat és restablir la dignitat de la persona

L'acció social de l'Església té com a característica la gratuïtat

No té altra finalitat que buscar el bé de la persona, mai ha de ser utilitzada com un mitjà per fer proselitisme. El Papa Benet XVI ho expressa molt clarament en l'encíclica *Déu és amor* (DCE). Encara que la cita és llarga, val la pena reproduir-la:

“[...] La caritat no ha de ser un mitjà en funció del que avui es considera proselitisme. L'amor és gratuït; no es practica per obtenir altres objectius. Però això no significa que l'acció caritativa hagi de deixar de banda, per dir-ho així, a Déu i a Crist. Sempre està en joc tot l'home. Sovint, l'arrel més profunda del sofriment és precisament l'absència de Déu. Qui exerceix la caritat en nom de l'Església mai no tractarà d'imposar als altres la fe de l'Església. És conscient que l'amor, en la seva puresa i gratuïtat, és el millor testimoniatge del Déu en el qual creiem i que ens impulsa a estimar. El cristià sap quan és temps de parlar de Déu i quan és oportú callar sobre Ell, deixant que parli només l'amor. Sap que Déu és amor (1 Jn 4, 8) i que es fa present just en els moments en què no es fa més que estimar. I sap –tornant a les preguntes d'abans– que el menyspreu de l'amor és vilipèndi de Déu i de l'home, és l'intent de prescindir de Déu. En conseqüència, la millor defensa de Déu i de l'home consisteix precisament en l'amor. Les organitzacions caritatives de l'Església tenen la comesa de reforçar aquesta consciència en els seus propis membres, de manera que, per la seva actuació –com també per la seva manera de parlar, el seu silenci, el seu exemple– siguin testimonis creïbles de Crist.” (DE CA 31 c)

L'acció social de l'Església és responsabilitat de tota la comunitat cristiana

El servei de la caritat neix entorn de l'Eucaristia. L'Eucaristia és constitutiva de l'ésser i actuar de l'Església. En l'Eucaristia el Senyor se'ns dona com a Pa partit que és repartit. L'Eucaristia impulsa a fer-se pa partit per als altres i a treballar per un món més just.

Encara que els qui portin a terme l'acció social de l'Església siguin unes persones concretes, aquestes ho han de fer en comunió, amb el suport i la pregària de tota la comunitat que té la seva màxima visualització en la celebració de l'Eucaristia. Una concreció, no l'única, d'aquesta comunió són les col·lectes econòmiques que es fan a les Eucaristies per atendre les necessitats dels més necessitats.

L'acció social de l'Església és el mitjà privilegiat per evangelitzar els pobres

L'acció social de l'Església té per damunt de tot una vessant pastoral. Buscar el bé de la persona en tota la seva integritat, i per tant no pot renunciar a anunciar Jesucrist, salvador i guaridor. Aquesta evangelització sempre és farà tenint en compte la realitat de les persones. De vegades només podrà ser per mitjà del testimoniatge, altres vegades podrà ser per mitjà del diàleg, i no s'ha de renunciar, sempre que sigui possible, a un anunci explícit, mitjançant, per exemple, la catequesi (en els centres penitenciaris, en residències, etc.).

L'acció social de l'Església necessita mètode, organització i coneixements professionals

Troblem l'exemple a l'Evangelí de la multiplicació dels pans i peixos. Davant de la manca de pa, els deixebles pensen immediatament en la solució més senzilla: reunir diners i comprar pa. Són molts als quals cal alimentar i no resolen el problema. En canvi, Jesús mana que s'organitzin i que cerquin la solució amb els béns que tenen. Al final, Jesús fa que tinguin menjar per a tots amb el que cadascú ha posat en comú. Jesús ensenya a veure que els problemes socials tenen causes estructurals, és a dir, són fruit d'una estructura social de concentració de poder i de béns en mans d'alguns, i d'uns estils i hàbits de vida individualista.

El creient que viu això aprèn a:

- *Analitzar* la realitat de l'home concret per descobrir-hi la tensió, el pecat, la gràcia, la mentida, la veritat, l'esclavatge, la llibertat, la frustració i l'esperança.
- *Assumir* la realitat com Jesús, formant part en la història dels pobres i oprimits. "Els cecs veuen, els coixos caminen, els leprosos són guarits i els pobres són evangelitzats". (Lc 7, 18-23).
- *Compartir* els límits, el sofriment i el pecat que oprimeix els homes que viuen al voltant nostre, víctimes de les relacions. No es pot creure en Crist sense compartir totes aquestes coses.
- *Transformar* la realitat del pecat i les injustícies. Encarnar-se no és només fer-se igual als altres. Encarnar-se significa realitzar entre els homes i per a tots els homes una obertura i una lluita pel projecte de Jesús.

No n'hi ha prou amb la bona voluntat, cal que tots els qui treballen en l'acció social de l'Església tinguin una preparació adequada, que els permeti estudiar la realitat, que treballin amb un mètode i amb una bona organització. És imprescindible la col·laboració de personal qualificat.

L'acció social de l'Església necessita persones que tinguin unes actituds

Els qui es comprometen amb l'acció social de l'Església no estan “davant la realitat” sinó “en la realitat”, no estan “en contra de”, sinó “amb els altres” homes. Això implica veure i comprendre la realitat amb unes actituds singulars.

- Veure amb sensibilitat, amb misericòrdia. Veure amb el cor, no judicar per negar o condemnar.
- Veure d'una forma compromesa, assumint la realitat, amb interès de trobar solucions.
- Veure críticament, denunciant. Essent valents en els judicis, opinions i opcions, sense tenir por de les conseqüències que se'n poden derivar.
- Veure amb esperança: la realitat personal i la història com a realització del Regne de Déu.
- Veure des de la utopia un futur desitjable. Veure com a persones que es deixen omplir la mirada del nou esperit del Regne de Déu.

L'acció social de l'Església ha de col·laborar amb altres organismes que treballen per la dignitat de les persones, siguin públics o privats

L'acció social de l'Església té la seva especificitat, és manifestació de la caritat. “L'amor del Crist ens té agafats” (2 Cor 5, 14); això no ha de ser un obstacle, ans el contrari. Per tal que aquest amor doni els màxims fruits cal col·laborar amb altres persones o institucions que tenen com a objectiu eradicar la pobresa, acompanyar les persones que viuen en precarietat. Per això és bo el treball en xarxa, cercant complicitats, compartint informació i formació amb altres institucions, siguin públiques o privades. No cal dir-ho, aquesta col·laboració mai ha d'anar en detriment de l'eclesialitat.

L'acció social de l'Església ha de ser un revulsiu i una interpel·lació a tota la comunitat i a la conversió

Els pobres, la parcel·la de la humanitat més estimada per Déu, són icona del mateix Crist. Conèixer i estimar el pobre és un deure dels seguidors de Crist. La pobresa, la marginalitat i la malaltia no ens ha de deixar indiferents. Ens fa adonar de les estructures de pecat que hi ha en el nostre món. Els pobres ens fan adonar que el Regne de Déu encara és lluny de nosaltres. Ells ens evangelitzen i ens fan adonar que tots, personalment i col·lectivament, ens hem de convertir.

Algunes concrecions

Són molts els documents del Magisteri de l'Església que després de fer un examen de la realitat proposen tot un seguit de propostes, que han ser la guia per realitzar l'acció social de l'Església. Entre aquests escrits, en destaco tres. El "Concili Provincial Tarraconense" (CPT), celebrat l'any 1995 a Catalunya; la Instrucció Pastoral de la Conferència Episcopal espanyola: "La Iglesia servidora de los pobres" de l'any 2015; i, per últim, l'Arquebisbat de Barcelona ha publicat recentment unes orientacions i propostes per a una conversió pastoral a l'Arxidiòcesi de Barcelona, amb el títol "Sortim!".

El CPT dedica tot un capítol, de quatre, titulat "La sol·licitud pels més pobres i marginats", a exhortar als creients que no hi hagi separació entre el missatge cristià i l'actuació concreta. És per això que recorda a tots els qui participen de l'Eucaristia que no ho faran dignament si no hi ha solidaritat envers els més pobres i si no comparteixen els béns. El CPT demana que l'Església que fa camí a Catalunya centri la seva atenció cap als pobres en cinc eixos: 1) escoltar el seu clam; 2) denunciar la injustícia com a causa de la pobresa; 3) comprometre'ns en la lluita per la justícia; 4) avançar en el servei als pobres; 5) viure l'espiritualitat cristiana de la pobresa.

Recomana que es faci conèixer la DSE a tots els cristians, que en les prèdiques dominicals la solidaritat envers els més pobres sigui un tema que no s'obviï, que en totes les parròquies hi hagi persones voluntàries per atendre els més desafavorits. I encomana als bisbes que facilitin una major coordinació de totes les institucions eclesials, especialment Càritas, que treballen per eradicar o pal·liar la pobresa.

La Conferència Episcopal espanyola feia pública una Instrucció Pastoral titulada "La Iglesia servidora de los pobres" (2015). En aquest escrit els bisbes descriuen, en primer lloc, l'actual situació social on destaquen els nous pobres i les noves pobreses, focalitzades sobretot en els joves que no tenen treball i en la repercussió en la pobresa infantil, la gent gran oblidada i les dones afectades. Sense deixar de recordar la pobresa que continua en el món rural i en els qui es dediquen al mar. Pel que fa a la immigració, el text reconeix que són els més afectats per una situació que no han provocat, mentre que els països que els reben els retallen els seus drets i els limiten els serveis socials bàsics. Els bisbes demanen per part de les autoritats nacionals i europees actituds de generosa acollida i de cooperació amb els seus països d'origen per procurar-ne el seu desenvolupament.

En un segon bloc del document també s'enumeren els quatre factors que expliquen la situació social actual. Primer, el de la negació de la primacia de l'ésser humà i de la dignitat que Déu li ha donat. Segon, el del domini de la immediatesa i de la tècnica en la cultura actual. Tercer, un model social centrat només en l'economia, i una economia sense regulació. I quart, la

idolatria dels mercats que ha fet que es deixi que les activitats econòmiques es regulin per si soles mentre que els polítics es desenten de les seves responsabilitats.

En una tercera part del text es recull tot el patrimoni de la Doctrina Social de l'Església sobre aquesta matèria i es recorda la importància de la dignitat de la persona, així com el fet que els béns de la humanitat no poden ser privats sinó que tenen una dimensió social i una finalitat universal. També es recorda i se subratlla el valor de la solidaritat i el necessari equilibri que hi ha d'haver entre els drets i els deures per tal d'assolir el bé comú, que no és altra cosa que el bé de tots i cadascú. També es recupera la importància que tenen, seguint el principi de subsidiarietat, les instàncies i organitzacions intermèdies o les que col·laboren i ajuden en la vida social, forçant les administracions públiques que les recolzin més i que les fomentin. L'últim punt recorda la importància del dret al treball digne i estable. El document acaba d'una manera molt positiva: amb vuit propostes per portar a la pràctica.

El darrer document, "Sortim!", és el fruit d'un llarg debat realitzat per totes les parròquies i comunitats eclesials de l'Arquebisbat de Barcelona, publicat el maig del 2018, dedica a l'acció social tot el segon apartat: "Els pobres, destinataris privilegiats de l'Evangeli". Hi ha sis propostes per portar a la pràctica: 1) cal descobrir des dels ulls de Jesús les pobreses que ens envolten i les causes que les provoquen; 2) elaborar programes de solidaritat; 3) atenció a l'atur i a la precarietat laboral; 4) intensificar el treball que ja es fa a favor de refugiats i immigrants; 5) vetllar per les experiències de fragilitat (malalties, soledat, marginació, discapacitats); 6) anar cap una Església pobra.

Institucions i persones que porten a terme l'acció social de l'Església a Catalunya

L'any 2014 la Fundació Pere Tarrés publicà el llibre *L'acció social des de les entitats d'Església. El seu paper en la cohesió social a Catalunya*, on s'exposa la recerca que feren el Campus docent Sant Joan de Déu (Universitat de Barcelona), la Càtedra d'Inclusió Social (Universitat Rovira i Virgili) i la Fundació Pere Tarrés (Universitat Ramon Llull). Aquesta recerca es va fer a petició d'entitats socials d'Església a Catalunya. En aquest estudi s'estima que hi ha 638 entitats socials d'Església a Catalunya, si bé els mateixos autors creuen que el llistat pot ser més ampli. Això significa que les entitats socials d'inspiració cristiana representen aproximadament el 16,8% de les entitats existents a Catalunya.

Càritas és la institució més important, encara que no l'única, per traduir en fets la sol·licitud de l'Església a favor dels pobres i marginats. Càritas existeix en tots els bisbats de Catalunya, i es coordinen entre ells tot com-

partint programes, estudis i experiències. Gairebé a totes les parròquies de Catalunya hi ha delegacions de les Càritas diocesanes, anomenades Càritas parroquials. La proximitat a les situacions d'ajuda les converteixen en un instrument per atendre les mancances que es presenten en els nostres pobles i ciutats. El pressupost de Càritas és possible gràcies a les col·lectes i aportacions que es reben de les comunitats, així com de donatius de particulars i de les subvencions d'institucions civils per portar a terme diferents programes. Càritas té convenis amb totes les administracions, a nivell estatal, amb la Generalitat i amb els ajuntaments.

El gran potencial de les Càritas són els voluntaris que, amb esperit d'acolliment i generositat i dedicant una part del seu temps, fan possible que es pugui dur a terme la seva obra.

Cal destacar la implicació de religiosos i religioses. Ordes religioses que, fidels al carisma del seu fundador o fundadora, serveixen els més pobres. Les ordes religioses estan presents en tots el camps del quart món. Pobresa, marginació, atenció als drogoaddictes, a les dones maltractades o que es dediquen a la prostitució, malalts, llars per a adolescents, residències per a la gent gran, hospitals, centres d'acolliment de tot tipus i un llarg etcètera.

Existeixen, també, associacions i fundacions canòniques socials. Aquestes entitats, amb personalitat jurídica pròpia, han estat erigides pels bisbes o una altra autoritat eclesial. A Catalunya n'hi ha moltes, la majoria han estat creades per alguna institució religiosa, o també són fruit de la coordinació de diverses congregacions religioses. Normalment es dediquen al camp de la pobresa, de l'assistència a persones sense llar i de l'atenció a la drogoaddicció, entre d'altres.

Organitzacions no lucratives civils amb sentiment de pertinença a l'Església, d'aquesta forma els autors de l'estudi *L'acció social des de les entitats d'Església* descriuen tot un seguit d'institucions, la majoria, creades durant la democràcia, que han estat promogudes per membres d'instituts de vida consagrada i societat de vida apostòlica o per grups de persones vinculades a les parròquies o a Càritas. L'acció social que desenvolupen aquestes organitzacions abracen tots els camps i s'inspiren en els valors evangèlics.

I, per últim, tot un seguit de grups que han nascut fruit del carisma d'una persona o un col·lectiu, que tenen una implantació només en una part del territori. El seu sentiment de pertinença a l'Església de vegades és molt petit.

Conclusió

L'Església catòlica, fidel al mandat Evangèlic, ha tingut sempre una atenció envers els més pobres. Al llarg de la història, aquesta atenció ha estat de

moltes maneres, de vegades ha predominat la beneficència, en els darrers segles, i sobretot arran de la publicació de l'encíclica *Rerum Novarum* del Papa Lleó XII, el 1891, s'ha anat elaborant una doctrina, la Doctrina Social de l'Església, on cada vegada més els pobres tenen un paper central en la vida de l'Església. I l'atenció als més necessitats passa de ser un acte de filantropia a una acció de justícia. En aquesta evolució hi ha moments importants, com el Concili Vaticà II, la celebració de la conferència de l'Episcopat llatinoamericà a Puebla, la publicació de les encíclics socials dels darrers Papes. I en els nostres dies, el missatge del Papa Francesc, que no tan sols ens convida a treballar a favor dels pobres, sinó que el seu desig és que tota l'Església sigui pobra, per als pobres.

En aquest article, hem descrit de forma molt esquemàtica els principals temes de la DSE, i sobretot quines són les seves característiques i com s'ha de realitzar l'acció social de l'Església catòlica, tot subratllant que aquesta acció ha de ser gratuïta i que no s'ha de discriminar a ningú, ni per raó de procedència, cultura, sexe o creença.

Són moltes les persones i institucions catòliques que treballen a favor de l'anomenat "quart món", així com institucions que ho fan en servei de cooperació a favor de països subdesenvolupats, com en l'acollida i integració dels refugiats i migrants. El paper de les entitats catòliques no s'exhaureix amb les accions, sinó que també fan denúncia i col·laboren amb l'elaboració d'estudis i plans de formació.

L'Església catòlica és conscient que en el servei als pobres i en la seva col·laboració per aconseguir unes estructures més justes s'hi juga la seva credibilitat davant de la societat

L'Església catòlica és conscient que en el servei als pobres i en la seva col·laboració per aconseguir unes estructures més justes s'hi juga la seva credibilitat davant de la societat. Per aquest motiu, perquè vol ser fidel al missatge de l'Evangelí, té com a una de les seves prioritats importants treballar perquè els pobres siguin protagonistes tant a l'Església com a la societat.

Hi ha alguns reptes, com ara la formació del voluntariat, perquè no n'hi ha prou amb la bona voluntat. En el treball de l'acció social hi intervenen molts factors. El voluntari ha de ser no només una persona eficaç, sinó que ha de viure amb empatia amb els pobres, ha de saber més aviat escoltar que no pas donar receptes prefabricades. És indispensable el coneixement, encara que sigui elemental, de l'economia, ha de ser coneixedor de tots els processos administratius, de vegades enrevessats i complicats. I, molt especialment, tot el seu fer ha d'estar inspirat per la seva creença en Jesucrist. El voluntari, seguint el text de Mateu 25, ha de saber veure en cada pobre el rostre del Senyor.

Mn. Josep Maria Jubany
josepmjubany@yahoo.es

Bibliografia

Arquebisbat de Barcelona. (2018). *Sortim! Orientacions i propostes per a una conversió pastoral a l'Arxidiòcesi de Barcelona*. Barcelona: Arquebisbat de Barcelona.

Calvez, Jean-Ives (1991). *La Enseñanza social de la Iglesia*. Barcelona: Herder

Catecisme de l'Església Catòlica (1993). Barcelona: Coeditors catalans de catecisme.

Concili Provincial Tarraconense: resolucions i missatges (1995). Barcelona: Claret.

Concili Vaticà II (1993). Barcelona: Claret.

Conferencia Episcopal Española (2015). *La Iglesia, servidora de los pobres*. Madrid: Ice.

Congregació per l'Educació Catòlica (1992). *Orientaciones para el estudio y enseñanza de la doctrina social de la Iglesia en la formación de los sacerdotes*. Roma: Editorial Vaticana.

Consell Pontifici de la Justícia i la Pau (2005). *Compendi de la doctrina social de l'Església*. Barcelona: Claret.

Cuadron, Alfonso A. (Ed.) (1993). *Manual de la Doctrina Social de la Iglesia*. Madrid: Editorial BAC.

Diversos Autors (2011). En temps de precarietat al costat dels desfavorits. *Quaderns de Pastoral*, (224).

Diversos Autors (2017). Era foraster i em vaucollir. *Quaderns de vida cristiana* (259).

Església catòlica (1986). Instrucción sobre libertad cristiana y liberación. Ciutat del Vaticà: Congregació para la Doctrina de la Fe.

Facultat de Teologia de Catalunya (2014). SEDASE: *Seminari de Doctrina i acció social de l'Església*. Recuperat a <http://sedase.cat/>

Fundació Pere Tarrés (2014). *L'acció social de les entitats d'Església*. Barcelona: Claret.

González Faus, José I. (2011). *Vicarios de Cristo: Los pobres*. Barcelona: Cristianisme i Justícia.

JOC Nacional de Catalunya i les Illes (2017). "Curs de Consiliaris". Barcelona: CPL.

Kasper, W. (2015). *El desafío de la misericordia*. Santander: Sal Terrae.

Martínez Sistach, L. (ed.) (2015). *La pastoral de las grandes ciudades*. Barcelona: Claret.

Once Grandes mensajes (1992). Ed. Madrid: editorial BAC.

Papa Benet XVI (2005). *Deus caritas est*. Montserrat: Publicacions Abadia de Montserrat.

Papa Benet XVI (2009). *Caritas in veritate*. Barcelona: Claret.

Papa Joan XXIII (1963). *Pacem in terris: la pau entre tots els pobles fonamentada sobre la veritat, la justícia, l'amor, la llibertat*. Barcelona: Nova terra. Estela.

Papa Francesc (2013). *Evangelii Gaudium*. Barcelona: Claret.

- Papa Francesc** (2015). *Misericordiae Vultus*. Barcelona: Claret.
- Papa Pau VI** (1971). Octogesima adveniens: carta apostólica al Señor Cardenal Mauricio Roy... en ocasión del 80º aniversario de la encíclica “*Rerum Novarum*”. Salamanca: Sígueme.
- Pikaza, X.; Antunes da Silva, J.** (ed.) (2015). *El Pacto de las catacumbas. La misión de los pobres en la Iglesia*. Estella: Verbo Divino.
- Planellas, J.** (2013). *L'Església dels pobres en el Concili Vaticà II*. Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya.
- Puig, A.** (1996). *Quadern de treball del Concili Provincial Tarraconense*. Barcelona: Claret.
- Renau, J.** (1994). *Desafiados por la realidad. Enseñanza social de la Iglesia*. Santander: Sal Terrae.
- Rovira Belloso, Josep M.** (1998). *Del Vaticà II al Concili Provincial Tarraconense*. Barcelona: Claret.
- Ventosa Aguilar, J.** (2003). *Escrits*. Barcelona: Mediterrània.
- Xirinachs, O.** (2016). *Tornem Jesús als pobres*. Barcelona: CPL.

1 Per tal de facilitar la lectura de l'article, hem emprat un seguit de sigles que despleguem a continuació:

CEC: Catecisme Església Catòlica

CPT: Concili Provincial Tarraconense

DCE: Déu és amor (*Deus caritas est*)

DSE: Doctrina Social de l'Església

EG: *Evangelii Gaudium*

GS: *Gaudium et Spes* (Concili Vaticà II)

MM: *Mater et magistra*

OA: *Octagesima adveniens*

PP: *Popolorum progressio*

PT: *Pacem in terris*
